

12.3.2026

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
00102 EDUSKUNTA

Viite: HE 149/2025 vp, Lastensuojelulain muuttaminen ja siihen liittyvät lait

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

1. Johdanto

Olen HUS-yhtymän nimettynä asiantuntijana antanut lausuntoni hallituksen esityksestä HE 149/2025 vp, joka koskee lastensuojelulain ja siihen liittyvien lakien muutoksia. Lausunnossa arvioidaan esityksen tavoitteita, keskeisiä muutoksia sekä niiden toimeenpanon kannalta keskeisiä puutteita erityisesti kahden kokonaisuuden osalta:

1. Kuntouttava suljettu laitospalvelu
2. Lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteensovitetut palveluyksiköt

Arvio perustuu sekä kliiniseen ja hallinnolliseen kokemukseen että käytännön havaintoihin lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisiasiakasryhmästä.

2. Yleisarvio hallituksen esityksestä

Hallituksen esityksen tavoitteet ovat kokonaisuutena perusteltuja ja kannatettavia. Esitys vahvistaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun, selkeyttää rajoitustoimien käyttöä sekä parantaa viranomaisten toimivaltuuksia ja yhteistyötä erityisesti tilanteissa, joissa lapsi on luovatta poissa sijaishuollosta. Myös sijaishuollon valvonnan uudistaminen on välttämätön ja oikeansuuntainen.

Esitys sisältää kuitenkin **merkittäviä sääntelyllisiä ja toiminnallisia puutteita**, jotka voivat estää tavoitteiden toteutumisen käytännössä. Erityinen huoli liittyy kahteen kokonaisuuteen, jotka koskevat kaikkein haavoittuvammassa tilanteessa olevien alaikäisten palveluja (rikoksin oireilevat, psyykkisesti sairaat sijaishuollossa olevat alaikäiset).

3. Kuntouttava suljettu laitospalvelu

3.1 Hoito- ja palvelusisällön sääntelyn puutteet

Ehdotettu kuntouttava suljettu laitospalvelu on tarkoitettu alle rikosvastuuiän oleville lapsille, joilla on vakavaa väkivaltaista tai rikollista käyttäytymistä. Kohderyhmän palvelutarve on osin **psykiatrinen ja lääketieteellinen**, mikä ei ilmene riittävällä tarkkuudella esityksestä.

12.3.2026

Toisaalta osa näistä alaikäisistä ei omaa mitään diagnosoitavaa psykiatrasta oiretta tai häiriötä eivätkä he hyödy esimerkiksi psykiatrisesta osastohoidosta, jonne heidät usein ohjataan. Nykytilanteessa psykiatrinen osastohoito ei ole näille nuorille vaikuttavaa palvelua, mutta lastensuojelulaitoksesta puuttuvat rajoittamiskeinot sekä psykiatrinen osaaminen.

Lainsäädännöstä puuttuvat mm.:

- palvelun hoitomalli ja vaikuttavuusperusta
- hoitohenkilöstön koulutus- ja osaamisvaatimukset
- lääketieteellisen vastuun määrittely
- hoidon seurannan ja arvioinnin rakenteet
- psykiatrisen erikoisosaamisen minimivaatimukset
- hoitojakson sisällölliset tavoitteet ja kriteerit

Ilman täsmällistä sääntelyä palvelu ei voi toteutua, hoidollisesti eikä oikeusturvan näkökulmasta hyväksyttävällä tavalla eikä se automaattisesti kuntouta alaikäistä takaisin yhteiskuntaan.

3.2 Terveysthuollon vastuiden riittämätön huomiointi

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun piiriin kuuluvat lapset tarvitsevat lähes poikkeuksetta:

- psykiatrasta arviointia
- lääkehoitoa
- terveydenhuollollista valmiutta

Esitys ei määrittele, miten nämä toteutetaan. Myöskään nuorisopsykiatrian resursointia ei ole huomioitu, vaikka käytännössä hoitovastuu monella alueella kuuluu erikoissairaanhoidolle.

3.3 Oikeusturvakysymykset

Rajoitustoimien käyttö ja lapsen perusoikeuksien rajoittaminen edellyttävät täsmällistä ja tarkkarajaista sääntelyä. Esityksen rajoitusvaltuudet ovat osin tulkinnanvaraisia, eikä päätöksentekorakenteita ole erotettu selkeästi hoidollisista ratkaisuista.

Johtopäätös: Esitys ei sellaisenaan täytä perusoikeusrajoitusten edellyttämää täsmällisyys- ja suhteellisuusvaatimusta.

12.3.2026

4. Lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteensovitetut yksiköt

Lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkaiden hoito edellyttää kokonaisvaltaista, pitkäkestoista ja moniammatillista tukea. Tältä osin esityksen tavoitteet ovat oikeansuuntaiset, mutta **sääntely on riittämätöntä ja osin riskialtista**.

4.1 Toimivallan ja vastuiden epäselvyys

Kokemus jo käytössä olleista hybrideistä yksiköistä osoittaa, että ilman selvää sääntelyä syntyy: juridisia vastuuristiriitoja, epäselvyyksiä tietosuojassa (mm. kirjaaminen, eri järjestelmät) ja päätöksenteossa. Lisäksi syntyy tilanteita, joissa toimivaltuudet palvelun eri osapuolilla eivät ole ymmärrettävissä tai johdonmukaisia.

4.2 Osaamis- ja mitoitusvaatimusten puute

Ilman lakitasoista sääntelyä vaarana on, että:

yksiköitä perustetaan ilman riittävää psykiatrasta osaamista ja hoitomallin määrittelyä. Nykytilanteessa lastensuojelun yksiköissä ei ole riittävää osaamista tämän vaativan asiakasryhmän hoitoon. Osaamisen kuitenkin olla yksikössä, jossa tuotetaan palvelua 24/7. Satunnainen käynti yksikössä (esim. lääkärin käynti) ei tee palvelusta vaikuttavaa yhteensovittettua palvelua.

- toiminnallinen sisältö jää vaihtelevaksi ja hoitoajat riittämättömiksi
- vastuu hoidon laadusta on epäselvä
- yksiköt täyttävät "lain kirjaimen", antavat seinät, mutta eivät lain tarkoitusta
- yksiköitä perustetaan jo olemassa oleviin konsepteihin, ja mikä tahansa lastensuojelun ja psykiatrian yhteistoiminta muodostaa hybridiyksikön.

4.3 Psykiatristen resurssien puuttuminen

Esityksessä ei ole arvioitu nuorisopsykiatrian työmäärän kasvua eikä osoitettu lisäresursseja, vaikka käytännössä tällainen yksikkö siirtyy kokonaan erikoissairaanhoidon hoitovastuulle. Tämä on vakava puute, sillä nykyisellään tutkitusti merkittävä osa lastensuojelun asiakkaista tarvitsee psykiatrasta hoitoa, jonka saatavuus on jo nyt riittämätön.

12.3.2026

4.4 Kokemustiedon sivuuttaminen

Käytännön kokemus osoittaa, että nykyisessä sääntely- ja resurssikehyksessä yhdistettyjä yksiköitä ei ole mahdollista toteuttaa turvallisesti tai vaikuttavasti. Käytännössä nuorisopsykiatrisen henkilöstön työskentely yksikössä sisältää juridisia vastuukysymyksiin liittyviä ja tietosuojariskejä. Vastuut ja toimivaltuudet jäävät epäselviksi. Lainsäädäntöä tarvitaan kiireellisesti turvaamaan sekä nuoren että henkilökunnan asemaa ja selkeyttämään yhteensovittamiseen liittyviä vastuuta ja hoitokäytäntöjä.

5. Yhteenveto ja johtopäätökset

Kannatan esityksen yleisiä tavoitteita. Pidän kuitenkin välttämättömänä, että erityisesti kahden kokonaisuuden – kuntouttavan suljetun laitospalvelun sekä lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteensovitettun palvelun – osalta lakiesitystä täydennetään ja tarkennetaan ennen hyväksymistä.

Nykyisellään esityksen puutteet voivat johtaa:

- oikeudellisiin epäselvyyksiin
- palvelujen laadun ja turvallisuus eivät toteudu
- lasten oikeusturvan vaarantumiseen
- psykiatristen palveluiden ylikuormitukseen
- mallien syntyymiseen, jotka eivät vastaa lain tavoitteisiin

Esitän, että näiden osioiden sääntely, **erityisesti hybridiyksiköiden osalta, palautetaan jatkovalmisteluun** ja täydennetään kokonaisuudeksi, jonka avulla voidaan luoda vaikuttavaa hoitoa antavia hybridiyksiköitä.

Helsingissä, 11.3.2026

Elina Santti, LKT, psykiatrian ja nuorisopsykiatrian erikoislääkäri

Nuorisopsykiatrian ja syömishäiriöiden linja

HUS Linjen för ungdomspsykiatri och ätstörningar

PL 590, 00029 HUS | Välskärinkatu 12, Helsinki

elina.santti@hus.fi

+358 50 462 9053

www.hus.fi